

Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete

Delrapportering av ett regeringsuppdrag om fortsatt
stöd till kommuner och regioner 2021

Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som arbetar inom funktionshindersområdet. Vi arbetar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara fullt delaktiga i samhället.

Myndigheten för delaktighet, 2021
Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete
Delrapportering av ett regeringsuppdrag om fortsatt stöd
till kommuner och regioner 2021

Nummer 2021:16

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet, Box 1210, 172 24 Sundbyberg
E-post: info@mfd.se
Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Förord	4
Inledning	5
Utgångspunkter i uppdragets genomförande	6
Stöd på olika villkor	6
Dialog och samarbete.....	6
Genomförda insatser och resultat av arbetet 2021	8
Ökade möjligheter till gemensamma digitala aktiviteter	8
Enskilt stöd	10
Ett samlat stödpaket.....	11
Enkät till länsstyrelserna om nuläge och stödbehov	11
Det fortsatta arbetet	13
Initiativ till nytt nationellt nätverk	13
Metodutvecklingsarbete kring stärkt dialog med funktionshindersrörelsen...	13

Förord

Uppdraget att stödja kommuner och regioner i sitt funktionshinderspolitiska arbete fortsätter och har nu pågått i fyra år. Arbetet ger Myndigheten för delaktighet (MFD) möjlighet att fortsätta utveckla samarbetet med länsstyrelserna att tillsammans erbjuda stöd till kommuner och regioner utifrån deras förutsättningar och behov.

Coronapandemin har medfört att arbetet inom uppdraget har fått ställa om till digitala former. Den digitala omställningen har i huvudsak varit positiv för arbetet då den skapat en större möjlighet för samverkan mellan MFD och länsstyrelserna och länsstyrelserna sinsemellan. Att utveckla de digitala formerna har även varit viktigt för att nå ut med stödjande insatser till kommuner och regioner. En fördel med detta är att uppdraget har kunnat nå ut till fler än tidigare och samtidigt erbjudit nya tillvägagångssätt för involvering som möjliggjort för uppdragets målgrupp att inkomma med synpunkter, erfarenheter och stödbehov.

Inför det femte uppdragsåret ser MFD goda möjligheter till fortsatt utveckling och ökat genomslag för arbetet i kommuner och regioner och även inom Länsstyrelsen. Arbetet är nu så väl etablerat att det finns goda förutsättningar att utveckla arbetet vidare. Under 2022 kommer MFD exempelvis att påbörja ett utvecklingsarbete om dialogformer med civilsamhället. För att få en bättre dialog om stödbehov planeras även ett nationellt nätverk för tjänstepersoner i kommuner och regioner. Vidare kommer MFD undersöka behovet av stöd för att tydliggöra funktionshindersperspektivet i översiktsplanering.

Sundbyberg i december 2021

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

Inledning

Myndigheten för delaktighet, MFD, fick i regleringsbrevet för budgetåret 2018¹ i uppdrag att i samarbete med länsstyrelserna ge stöd till kommuner och regioner att genomföra sina funktionshinderspolitiska planer och strategier. Länsstyrelserna fick samtidigt likalydande uppdrag i sina regleringsbrev. Uppdraget pågick under åren 2018–2020. I mars 2021 slutredovisade MFD uppdraget till regeringen.²

I regleringsbrevet för budgetåret 2021³ fick MFD i uppdrag att i samarbete med länsstyrelserna fortsätta att ge stöd till regioner och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer. Det fortsatta uppdraget löper under åren 2021–2023. Detta är MFD:s delrapportering för 2021.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Myndigheten för delaktighet (S2017/07302/RS).

² [Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete - Slutrapportering av ett regeringsuppdrag om stöd till kommuner och regioner \(mfd.se\)](https://www.mfd.se/rapporter/2021-03-15-slutrapportering-av-ett-regeringsuppdrag-om-stod-till-kommuner-och-regioner)

³ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Myndigheten för delaktighet (S2020/01534)

Utgångspunkter i uppdragets genomförande

I linje med det ursprungliga uppdraget är MFD:s fortsatta roll att samordna erfarenhetsutbyte och kunskapsuppbyggnad i och mellan länsstyrelserna samt att stödja länsstyrelserna i att bygga en struktur för stöd till kommuner och regioner. Syftet är fortsatt att underlätta och förstärka kommunernas och regionernas genomförande av den nationella funktionshinderspolitiken.

En viktig del i arbetet har varit att gemensamt med länsstyrelserna bygga en grundstruktur för stödet. Detta beskrevs i delrapporten 2018.⁴ För att kunna prioritera inriktning och innehåll i stödet till kommuner och regioner genomförde länsstyrelserna under uppdragets första fas 2018 en systematisk behovskartläggning. Utifrån kartläggningen utformade sedan MFD ett antal riktade stöd till kommunerna och regionerna bl.a. gällande strategi och dialog med funktionshindersrörelsen. Stöden har varit och kommer fortsatt vara en väsentlig del av MFD:s och länsstyrelsernas löpande utbildningsinsatser.

Stöd på olika villkor

Att kunna möta kommunernas och regionernas olika förutsättningar och villkor har varit och är även fortsatt en viktig utgångspunkt för MFD:s arbete med att stödja kommuner och regioner. Detta omfattar också respekt för att kommuner och regioner är självstyrande och att beslut, prioritering och inriktning därmed kan skilja sig åt. Att så långt som möjligt kunna möta kommuners och regioners individuella behov har därför varit och är även fortsättningsvis målsättningen i uppdraget. Precis som att lokala förhållanden och förutsättningar skiljer sig åt mellan kommuner och regioner har även landets länsstyrelser varierande förutsättningar och storlek. Behoven i länen och därmed de prioriteringar som görs varierar. Länsstyrelserna har dessutom ett brett och komplext uppdrag där de behöver balansera och hitta synergier mellan olika uppdrag. Detta påverkar hur mycket och på vilket sätt länsstyrelserna har kunnat, och fortsättningsvis kommer att kunna, prioritera arbetet inom uppdraget.

Dialog och samarbete

En allmän utgångspunkt för MFD:s verksamhet är att aktivt involvera funktionshindersorganisationer och personer med funktionsnedsättning utifrån artikel 4.3 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Aktiv involvering är en förutsättning för att kunna identifiera behov och hinder för delaktighet, men också för att hitta hållbara och träffsäkra lösningar. MFD och länsstyrelserna har därför genomgående haft fokus

⁴ [Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete - delrapport 1 - MFD](#)

på att involvera lokala och regionala funktionshindervisorganisationer i genomförande av uppdragen.

Enligt uppdraget ska MFD och länsstyrelserna inhämta synpunkter från Sveriges kommuner och regioner, SKR. Med utgångspunkt i detta har MFD och länsstyrelserna under 2021 haft tre samrådsmöten med SKR då arbetsformer, synergier och möjliga samarbetsområden gemensamt har diskuterats. SKR har även medverkat vid ett nätverksmöte samt på konferensen Nationell samling som MFD och länsstyrelserna gemensamt arrangerade den 1–2 december 2021.

Genomförda insatser och resultat av arbetet 2021

Covid-19-pandemin påverkade i stor utsträckning arbetet med uppdraget under 2020 då länsstyrelserna såväl som kommunerna och regionerna fick omprioritera i sina verksamheter. Under 2021 har förutsättningarna förändrats. Den snabba digitala utvecklingen som har skett under pandemin har gynnat uppdraget då exempelvis länsstyrelserna digitalt har kunnat dela med sig av sina aktiviteter över länsgränserna och möjliggjort samverkan mellan länsstyrelser kring aktiviteter.

Ökade möjligheter till gemensamma digitala aktiviteter

Eftersom möten, utbildningar och konferenser har varit digitala under 2021 har representanter från MFD haft möjlighet att delta på fler än 30 aktiviteter tillsammans med länsstyrelserna. Det är en påtaglig ökning jämfört med 2020 då MFD deltog på totalt åtta konferenser och utbildningar.

Aktivitetserna under 2021 har bland annat handlat om barnrätt, arbetsmarknad, fritid för alla och om demokratisk delaktighet som inkluderats i länsstyrelsernas arbete med den så kallade Demokratistugan för att uppmärksamma att demokratin fyller 100 år.

I mars 2021 hölls ett gemensamt möte mellan representanter för detta regeringsuppdrag och länsstyrelsens pågående uppdrag om föräldraskapsstöd. Mötet hade fokus på föräldrar med kognitiva funktionsnedsättningar och på mötet diskuterades hur samverkan kan ske mellan de båda uppdragen.

Kunskapshöjande insatser för nätverket

Länsstyrelserna har tillsammans med MFD ett nätverk för uppdraget där alla länsstyrelser representeras av ansvariga strateger. MFD representeras av ansvarig projektledare samt, vid behov, ytterligare medarbetare. Vid nätverkets möten deltar även ansvariga kontaktchefer från länsstyrelserna.

Tre ordinarie nätverksmöten har ägt rum sedan mars 2021. Nätverksmötenas syfte är att utbyta erfarenheter, samordna arbetet samt möjliggöra kompetensutveckling och samarbete. MFD har vid dessa tillfällen bidragit med följande kunskapshöjande insatser:

- Pandemins effekter för personer med funktionsnedsättning
- Resultat från MFD:s årliga uppföljning av kommuner och regioner
- Demokratisk delaktighet hos personer med funktionsnedsättning
- Genomgång av MFD:s metodstöd för dialog
- Barn och funktionsrätt
- Information om den nya nationella strategin för funktionshinderspolitiken

Utöver de tre ordinarie nätverksträffarna har åtta extra nätverksmöten ägt rum sedan mars där nätverket har kunnat lyfta aktuella frågor.

Utveckling av utbildningskoncept om strategisk styrning och dialog

Under mars och april 2021 arbetade utvecklingsstrategen för funktionsrätt på länsstyrelsen i Skåne och utredare på MFD fram ett koncept för två digitala halvdagsutbildningar om strategisk styrning av funktionshinderspolitiken och om att föra dialog med funktionshindersrörelsen. Dessa två utbildningar genomfördes med länsstyrelsen i Skåne i slutet av april. Förutom en teoretisk del om det nationella funktionshinderspolitiska målet och inriktningen för att nå målet samt MFD:s metodstöd kring strategiskt arbete och dialog, innefattade konceptet även en workshop. MFD har därefter vidareutvecklat konceptet, bland annat genom att involvera MFD:s regeringsuppdrag om Agenda 2030 i utbildningen, och erbjudit alla länsstyrelser att genomföra denna utbildning tillsammans med MFD där förslag på inbjudan, program, diskussionsfrågor samt utvärderingsfrågor finns framtagna.

Det nya utbildningskonceptet har möjliggjort för erfarenhetsutbyte och diskussion mellan kommuner, regioner och civilsamhället kring möjliga vägar framåt i det funktionshinderspolitiska arbetet. En viktig lärdom från det tidigare uppdraget är att lägga fokus på dialog snarare än information. Det har därför varit viktigt att gemensamt finna format som möjliggör för detta i det nya utbildningskonceptet. Eftersom utbildningarna har varit digitala har ett nytt angreppssätt varit att bjuda in flera län gemensamt, vilket har möjliggjort för ett mer dynamiskt erfarenhetsutbyte och nätverkande mellan målgrupperna. Åtta länsstyrelser har hittills antagit erbjudandet.

I maj och oktober 2021 genomförde länsstyrelserna i Kalmar och Blekinge två gemensamma utbildningsdagar digitalt om strategisk styrning och dialog. I september 2021 arrangerade Norrbotten tillsammans med Västerbotten och Gävleborg en digital utbildningsdag om strategisk styrning. Samma utbildning arrangerades av Uppsala tillsammans med Södermanland och Västmanland i oktober 2021.

Länsstyrelserna har vid dessa utbildningar varit ansvariga för inbjudan och workshopdelen medan MFD har ansvarat för den teoretiska delen och hur man kan utveckla arbetet med strategisk styrning och dialog.

Konferensen Nationell samling

I likhet med 2020 uppmärksammade länsstyrelserna och MFD även detta år den internationella funktionshindersdagen genom att bjuda in till en digital nationell samling den 1–2 december 2021. Under dessa två dagar erbjöds fördjupning i hur

funktionshinderspolitiken kan implementeras och stärkas i kommunalt och regionalt arbete. Konferensen var indelad i fem fokusområden:

- Ledning och styrning av funktionshinderspolitiken
- Demokrati och inflytande
- Effekter och lärdomar av covid-19-pandemin hos personer med funktionsnedsättning
- Upphandling som verktyg för tillgänglighet och universell utformning
- Funktionshinderspolitik och integration

MFD medverkade på flera av konferensens programpunkter genom att exempelvis berätta om betydelsen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, Agenda 2030 ur ett funktionshindersperspektiv, pandemins effekter och MFD:s metodstöd kring strategiskt arbete och dialog.

Bland de 904 anmälda till konferensen fanns en bred representation från kommun och region men även representanter från andra myndigheter och från det civila samhället. Utvärderingen av konferensen visade att 91% av de svarande deltagarna ansåg att konferensen var bra, varav 58% mycket bra. 96% uppgav att de fick nya kunskaper eller insikter genom konferensen.

Enskilt stöd

En viktig del i MFD:s stöd till länsstyrelserna är att fungera som kunskapsbank, bollplank och kontaktförmedling till andra aktörer. Detta är ett led i att stärka länsstyrelsernas egen förmåga att stödja kommuner och regioner samt höja länsstyrelsernas kunskap om funktionshinderspolitiken. Det är också ett led i att öka MFD:s kunskap om länsstyrelsernas arbete och funktion. Det ger också MFD en viktig insikt i hur det funktionshinderspolitiska arbetet kan fungera i praktiken på statliga myndigheter av olika storlek i olika delar av landet.

Under året har ett ökat antal frågor inkommit till MFD bland annat angående remissförfaranden kopplat till översiktsplaner, byggregler och övergripande skrivningar gällande tillgänglighet. Flertalet av dessa frågor har med länsstyrelsernas interna arbete att göra snarare än det arbete som sker utåt mot kommunerna och regionerna.

Introduktionssamtal

En stor utmaning under året har varit att ungefär hälften av länsstyrelsestrategerna har bytts ut. För att underlätta för de strateger som har kommit in nya i arbetet med uppdraget har MFD erbjudit introduktionssamtal. Samtalen har innehållit en presentation om den nationella funktionshinderspolitiken samt vilka stöd som MFD kan erbjuda länsstyrelserna i sitt arbete att stödja kommuner och regioner.

Ett samlat stödpaket

För att ytterligare ge stöd har MFD under 2021 tagit fram ett samlat stödpaket i form av en powerpoint-presentation om bland annat:

- levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- den nationella funktionshinderspolitiken
- vilka stöd som MFD kan erbjuda

Stödpaketet är särskilt användbart när en länsstyrelsestrateg kommer in som ny i uppdraget. MFD kommer fortsättningsvis även att erbjuda introduktionssamtal för nya strateger.

Enkät till länsstyrelserna om nuläge och stödbehov

Under året har nätverket beslutat om en gemensam inriktning för arbetet 2021–2023 som bland annat innebär att få en kontinuerlig god bild av stödbehov och förutsättningar hos kommuner och regioner och att länsstyrelserna ska ha tillgång till ändamålsenligt stöd från MFD.

För att MFD ska fortsätta kunna tillhandahålla relevant och användbart stöd till länsstyrelserna behöver MFD få in uppdaterad kunskap om kommunernas och regionernas nuvarande behov och förutsättningar. I detta syfte skickade MFD ut en enkät till samtliga länsstyrelser under november 2021 för att få en lägesbild över hur situationen ser ut i de olika länen. Svar har inkommit från 20 av de 21 länsstyrelserna.

Kommunernas pågående arbete med funktionshinderpolitiska strategier och planer

I enkätsvaren framgår det att endast en minoritet av kommunerna har beslutade strategier eller planer för sitt funktionshinderspolitiska arbete. Detta gäller både mindre och större kommuner och i såväl landsbygds- som i storstadslänen. Som skäl till detta uppges bland annat att frågorna ofta är lågt prioriterade inom kommunens eller regionens organisation, eller att det saknas lokala resurser och förutsättningar för att arbeta strategiskt med frågorna. Att det strategiska funktionshindersperspektivet inte är ett ansvar reglerat i lag, uppges också påverka i vilken utsträckning en kommun arbetar strategiskt med frågorna. I stället inkluderas ofta funktionshindersperspektivet i andra övergripande policyn eller styrdokument, såsom hållbarhetsprogram, översiktsplaner, Agenda 2030-arbetet.

En del kommuner har planer på att inleda ett visst utvecklingsarbete under 2022. Dock är merparten av dessa initiativ knutna till en specifik nämnd och förvaltning och är sällan av kommunövergripande karaktär.

Kommuner som gjort framsteg i det funktionshinderspolitiska arbetet

I enkäten har länsstyrelserna också fått uppge om några kommuner i respektive län har gjort framsteg i det strategiska arbetet under året. Det framgår inte alltid helt tydligt om framstegen handlar om utvecklingsinsatser, eller om det mer handlar om att kommunerna har påbörjat ett arbete med frågorna och att detta i sig bedöms som ett framsteg. Exempel som lyfts på framgångsrikt arbete under året är exempelvis kommuner som arbetar med att utveckla dialog med och tidig involvering av funktionshinderorganisationerna samt en kommun i norra Sverige som har en ambition att under 2022 utveckla sin vision av att bli en åldersvänlig stad.

Länsstyrelsernas upplevelser av MFD:s stöd

Av de 20 länsstyrelser som har besvarat enkäten uppger tio att de har haft stor nytta av MFD:s stöd i sitt arbete. Fem länsstyrelser uppger att de delvis har haft nytta av MFD:s stöd och fem länsstyrelser kan inte uttala sig i frågan då de har arbetat för kort tid med uppdraget.

Länsstyrelserna uppger också att de är mycket nöjda med det personliga stöd som de har fått från MFD och att det upplevts som både enkelt att efterfråga och få stöd från MFD i olika frågor.

Länsstyrelsernas önskemål om fortsatt stöd

Länsstyrelsernas önskemål om framtida stöd från MFD varierar stort mellan länen. Återkommande gemensamma önskemål kan dock sammanfattas i följande kategorier:

- Utbildningar, föreläsningar och workshops
- Fortsatt möjlighet att kontakta MFD för enskilt stöd
- Information om goda exempel på hur arbetet kan bedrivas
- Statistikstöd – levnadsvillkor, regional och lokal statistik
- Stöd i frågor om dialog och aktiv involvering av/med funktionshinderorganisationerna.

Det fortsatta arbetet

MFD kommer fortsatt att vara lyhörd för önskemål om stöd utifrån behov. MFD kommer bland annat under 2022 undersöka förutsättningarna för att ta fram ett relevant stöd kring översiktsplanering då MFD har fått flera frågor från länsstyrelserna på detta område under det gångna året.

Under december 2021 har MFD tagit kontakt med de länsstyrelser som uppgett i enkäten att de har kommuner i sitt län som i närtid planerar att utveckla sitt strategiska arbete kring funktionshinderspolitiken. Detta för att undersöka om det finns behov av särskilt stöd från MFD till berörda länsstyrelser och kommuner.

Vidare planerar MFD att inför uppdragets femte år genomföra två nya aktiviteter för att möjliggöra utveckling av stödet till länsstyrelserna utifrån kommunernas och regionernas behov och förutsättningar. Det handlar dels om ett nytt nationellt nätverk för yrkesverksamma i kommuner och regioner, dels om ett metodutvecklingsarbete kring stärkt dialog med funktionshindersrörelsen.

Initiativ till nytt nationellt nätverk

I arbetet med uppdraget har flera olika aktörer återkommande lyft behovet av ett särskilt nätverk för tjänstepersoner i kommuner och regioner med funktionshinderspolitiska uppdrag. Under hösten 2021 initierade därför MFD, i dialog med länsstyrelserna, arbetet med att skapa ett nationellt nätverk för tjänstepersoner i kommuner och regioner. Gensvaret har varit positivt och inbjudan till ett uppstartsmöte i januari 2022 har skickats ut till cirka 160 personer. MFD för även en dialog med SKR för att se hur det nya nätverket kan komplettera SKR:s befintliga nätverk och utgöra en plattform för utveckling.

Under 2022 planeras för sex nätverksträffar inom det nya nätverket för tjänstepersoner, vilka planeras ta avstamp i deltagarnas behov av stöd i det strategiska utvecklingsarbetet men också i operativa frågor. MFD svarar för förvaltarskap och värdskap under 2022 och länsstyrelserna kan delta närhelst de önskar.

Metodutvecklingsarbete kring stärkt dialog med funktionshindersrörelsen

Som en del av att fortsätta att utveckla MFD:s arbete att stödja länsstyrelserna samt kommuner och regioner, har ett metodutvecklingsarbete initierats under sommaren och hösten 2021. Arbetet handlar om att tillsammans med funktionshindersorganisationer, lokala, regionala och nationella aktörer hitta nya arbetssätt som leder till en stärkt dialog och samspel mellan offentliga aktörer och funktionshindersorganisationerna och som stärker delaktighet för enskilda personer med egen erfarenhet av att leva med funktionsnedsättning.

Syftet med detta arbete har varit att söka nya lösningar på en fråga som många aktörer upplevt som svårlöst och/eller problematisk. Såväl länsstyrelserna som kommunerna, regionerna och funktionshindersorganisationerna har påtalat utmaningarna i att skapa styrkraft, engagemang och delaktighet i det lokala dialogarbetet. På samma gång som kommunerna inte når ut till alla invånargrupper och kan inhämta viktig information och sakkunskap för dessa, riskerar enskilda att utestängas från den lokala samhälls- och demokratiprocessen. För att alla invånargrupper ska kunna delta i samhället på det sätt som de nationella målen för politiken anger, måste mer arbete göras. För att kunna växla upp arbetet och komma igång med lokala utvecklingsinsatser, avser därför MFD att tillsammans med Stiftelsen Svensk Industridesign (SVID) söka projektmedel från Allmänna Arvsfonden för ett så kallat innovationslabb på temat dialog och samspel.

I arbetet med ansökan har MFD bjudit in till såväl gruppdialoger som enskilda sittningar för att undersöka behov och förutsättningar för deltagande i ett sådant projekt. Kommunerna och funktionshindersorganisationerna har sedan fått agera remissinstanser för ansökan och återkoppla sina synpunkter på så kallade lärmöten med MFD och SVID. Samtliga länsstyrelser har fått ta del av det första utkastet på ansökan och har haft möjlighet att inkomma med inspel för det fortsatta arbetet. Flera av de kommuner som deltagit i projektdialogen med MFD har utsetts av en länsstyrelse som bedömt deras arbete som intressant och/eller framgångsrikt.

För att fler kommuner ska kunna ta del av den metodutveckling som kommer att bedrivas i projektet planerar MFD att bjuda in fler kommuner att ansluta sig till projektarbetet som följekommuner. Som följekommuner erbjuds deltagare möjligheter att ta del av arbetets insikter i närtid, i form av metodutveckling och kunskap som tas fram i projektet.

.